

Musikdidaktik

Motivation, mening og trivsel

Finn Holst

© 2026

Mulighederne for at opretholde og skabe en fremtidig musikkultur hænger i høj grad sammen med, hvad vi gør for at skabe muligheder for alle børn og unge for livslang aktiv deltagelse i musik.

Børnekonventionen udgør et centralt grundlag for, at det ikke kun skal gælde for nogle, men for alle. Børnekonventionens (ratificeret af Danmark i 1991) artikel 31, stykke 2 formulerer *barnets ret til fuld deltagelse i det kulturelle og kunstneriske liv og lige muligheder herfor.*

I forlængelse heraf formulerer UNESCO's International Music Council alle *børn og unges ret til adgang til musik gennem deltagelse, lytning, skaben og information.*

Det er nu en central pointe at en aktiv, livslang deltagelse i musik i høj grad forudsætter at *eleverne udvikler et godt forhold til og interesse for at deltage i musik.* Tidligere undersøgelser peger på, at det ikke altid er tilfældet.

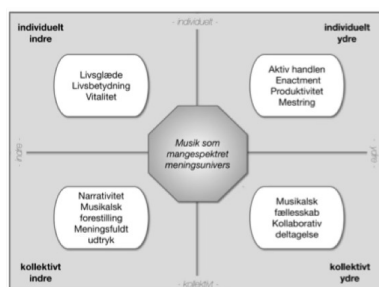
Det var udgangspunktet for at undersøge *elevernes oplevede værdi og betydning i musikundervisning*, samt hvordan forskellige undervisningspraksisser fremmer eller understøtter disse (Holst 2023, KIL-forsk, kapitel 3).

Børns oplevelse af betydning ved aktiv deltagelse i musik - glæde, fællesskab, mening og mestring -

Undersøgelse (Holst 2023) af *elevernes oplevede værdi og betydning i musikundervisning*, samt hvordan forskellige praksisser i undervisningspraksisser fremmer eller understøtter disse. Undersøgelsen giver børnene en stemme (n=538) er gennemført i rammen af to kommunale udviklingsprojekter.

Den *første del* af undersøgelsen handler om børns oplevede værdi og betydning af aktiv deltagelse i musik og identificerer fire kategorier:

1. Glæde / trivsel
2. Musikalsk fællesskab
3. Musikalsk meningsfuldhed
4. Aktiv handlen og mestring

Holst, F. (2023) KIL-forsk. Kapitel 3.

Andel del af undersøgelsen handler om undervisningspraksis og viser at nogle tilgange i særlig grad understøtter dette:

1. En musicerende tilgang, fælles musiceren
2. Dialogisk-ankerkende undervisning
3. Fleksible undervisningsformer
4. Inddragelse af musikalsk skaben

Motivation og mening

Det pædagogisk mulige og det pædagogisk meningsfulde.

Én ting er, hvorvidt man møder eleven i det pædagogisk mulige (ZNU).

En anden ting er, hvorvidt det er pædagogisk meningsfuldt – også i elevens horisont.

James L. Mursell (*Principles of Music Education*) forbinder musikundervisning med motivation. Uden motiverede elever kommer man ingen vegne med undervisningen, og motivation udvikles bedst gennem deltagelse i musikaktiviteter som sang, spil og lytning.

Musikalitet er ifølge Mursell en del af et menneskes helhedsmæssige personlighed. Mennesket udviser musikalsk adfærd gennem at lytte, udøve og komponere musik, og det er forskelligt, hvordan musikaliteten kommer til udtryk hos den enkelte. Alle mennesker er musikalske i en vis forstand, men deres opvækst og erfaring har stor betydning for udviklingen af musikalitet.

Musikundervisning får dermed stor betydning, og den bør være alsidig. Det vigtigste er, at læreren tilrettelægger en *god, aktiv og deltagende musikundervisning*, så eleverne motiveres til videre musikalsk udfoldelse.

Aktiv deltagelse og motivation

Aktiv deltagelse (og meningsfuld deltagelse) handler i høj grad om 'oplevelsen af at være i førersædet i sin egen bil' – 'at have ejerskab over ens egne handlinger'. Edward Deci og Richard Ryan (2017) har udviklet selvbestemmelsesteorien (SDT: Self-Determination Theory), som handler om menneskets selvbestemmelse i forhold til eget liv med fokus på motivation og trivsel.

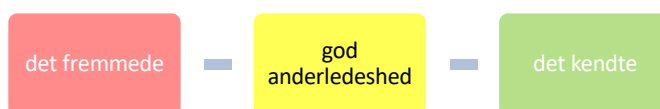
Ikke selvbestemt motivation ← → Selvbestemt motivation						
Motivation	Demotivation	Eksentrisk				Intrinsisk
Regulering	Ikke regulering	Ekstern	Introiceret	Identificeret	Integreret	Autonom
Kontrolleret eller autonom	Hverken eller	Kontrolleret	Moderat kontrolleret	Moderat autonom	Autonom	Autonom
Kendetegn ved aktivitet	- Ingen intention - Fravær af værdi - Uden oplevelse af kompensation	- Ekstern straf/belønning - Lydighed, regeloverholdelse	- Intern straf/belønning - Kontrol af selvet - Egoinvolvering	- Personligt vigtigt - Bevidst værdsat - Mål er godkendt af selvet	- Overensstemmelse med selvet og dybere værdier - Identifikationer går op i en højere enhed	- Aktiviteten er tilfredsstillende i sig selv - Interessant, fornøjelig, spændende
Subjektiv oplevelse	"Jeg gider/orker det ikke"	"Jeg gør det, fordi jeg presses udefra"	Jeg presser mig selv til at gøre det"	"Jeg har selv valgt at gøre det"	"Jeg gør det, fordi sådan er jeg"	"Jeg gør det, fordi det er sjovt"

MUSIKS63
DIDAKTIK

Thomas Ziehe: "Mange lærere og elever har i skolelivet bemærket en kløft mellem lærerens kulturelle horisont og elevernes kulturelle horisont, som vokser.

En ensidig fokusering på elevernes hverdagsorienterede forståelseshorisont kritiseres af Thomas Ziehe (1999). Læreren skal konfrontere eleverne med noget ukendt og fremmed.

Thomas Ziehe peger på, at dette kan (bør) imødegås ved at indføre momenter af fremmedhed, hvilket han betegner som *god anderledeshed*.

**FASTHOLDELSE I MUSIKSKOLEN
- EN BRUGERUNDERSØGELSE VED
NORDSJÆLLANDSKE MUSIKSKOLER**
Finn Holst 2014

Besvarelsen for de udmeldte elever viser et markant lavere resultat for hvorvidt undervisningen vækket interesse for anden musik end den de allerede havde interesse for. Dette peger samlet på, at der her er et vigtigt potentiale for fastholdelse gennem på den ene side at inddrage elevernes egen musik og musikalske interesse, samt på den anden side også at være i stand til at vække interesse for anden musik - gennem det man med Thomas Ziehe kan kalde "god anderledeshed" og med Klafki "den dobbelte åbning" (at stoffet åbner sig for eleven og eleven for stoffet).

Ekstern Introiceret Identificeret Integre

Mentale behov i motivation, udvikling og trivsel.

Deci&Ryan 2017: Psykologiske behov – grundlæggende behov er ikke kun fysiske.

1. Autonomi – oplevelsen af at man sidder i førersædet i ens eget liv. At have ejerskab over ens handlinger – at man handler ud fra egne valg. Autonomi er imidlertid ikke 'uafhængighed'. Autonomi er ikke individualisme.

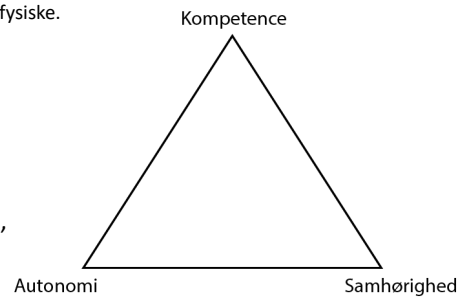
Oplevelsen af at kunne vælge selv, frem for at være underlagt andres valg, er centralt for behovet for autonomi. Autonomi fremmes når man har relevante og meningsfulde alternativer at vælge imellem.

2. Samhørighed – det er et grundlæggende behov at føle sig set og hørt, respekteret og betydningsfuld for andre. Og omvendt at undgå ligegyldighed, afvisning og isolation.

Samhørighed og autonomi er ikke modsatte behov. Fællesskabet må omfatte og inddrage den enkelte med hans eller hendes forståelse for at kunne tilgodese både samhørighed og autonomi.

3. Kompetence – handler ikke om et objektive færdighedsniveau, men om den personlige fornemmelse af, at det, man har til hensigt at frembringe også sker på en måde der opfattes som tilfredsstillende. Det er det modsatte af fornemmelsen af ikke at magte en opgave.

Behovet for kompetence tilfredsstilles *ikke* ved at man bliver sat til at bliver dygtigere til noget man ikke selv har valgt (eksternt eller introjiceret), eller føler ejerskab for.

7

Trivsel:

De tre psykologiske behov (autonomi, kompetence og samhørighed) forstås som grundlaget for at mennesker trives.

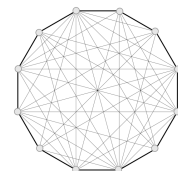
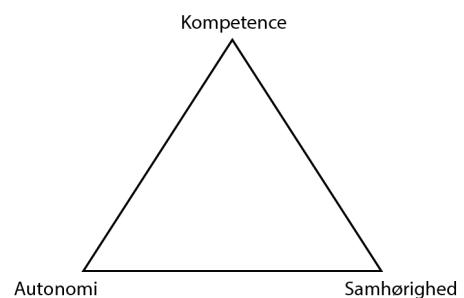
Trivsel er kendetegnet ved vitalitet, opmærksomhed og brug af ens fulde repertoire som menneske med et frit samspil mellem ens evner.

Ved trivsel og velbefindende er der færre tegn på angst og depression, større energi og vitalitet, større oplevelse af sammenhæng og mening, færre defensive reaktioner og færre somatiske sygdomme.

Dialogisk musikalsk handlen:

Eleverne lærer noget (Kompetence) gennem den musikalske interaktion, som de selv er en ligeværdig del af at sætte i værk og har ejerskab for (Autonomi) - i det musikalske fællesskab (Samhørighed), hvor alle bidrager med deres stemme.

De tre elementer i triaden spiller betinget af en *dialogisk* interaktionsform gensidigt sammen i en helhed.

All-to-all	Homogen interaktion	Heterogen interaktion
Andet plan	Ene aktører - konforme	Forskellige aktører - divergente
Første plan	Ligeværdige aktører - ligestillede	Ikke-lige aktører - værdi-positioner

Holst, F. (2026). Musikalske læreprocesser, motivation og trivsel i dialogisk musikdidaktik.
In: *Danish Journal of Musicology* · 47 (2026) Music and Well-Being.

- glæde, fællesskab, mening og mestring -